

Kirkonrakentajien foorumi 11.3.2011, Mikkeli
Minna Rikkinen, pastori, TT, Heinolan srk

Kommenttipuheenvuoro Seppo Häkkisen esitelmään

Jäsenyyskeskustelun taustalla viime vuoden huikea kirkosta eroamisen piikki. Se ei ollut viime vuoden ja syksyn keskustelun aikaan saama eropiikki, vaan sen siemeniä on kylvetty usean vuoden ajan. Nyt pysähdyttävä sen eteen, mitä tehdä toisin.

Noora Wikmanin (HY, teol tdk.) tutkimus: Keitä ovat kirkon jäsenyyteen sitoutuneet?

Jäsenyyteen sitoutuneet määritelty sen pohjalta, miten suhtautuvat kirkosta eroamisen mahdollisuuteen (en voisi ajatella eroavani kirkosta missään olosuhteessa)

Kuinka paljon näitä on?

- vuonna 2003 heitä oli 40 % vastaajista, vuonna 2007 luku oli hiukan laskenut, parin prosenttiyksikön verran.

Keitä nämä sitoutuneet ovat?

- merkittävältä osin suuria ikäluokkia
- perinteistä kristillisyyttä painottavia
- taustalla uskonnollista kasvatusta (hieman muita vastaajia uskonnollisemmat kodit)
- uskonnonharjoitus samaa luokkaa kuin muillakin vastaajilla!!
- jp:t ja musiikkitilaisuudet kiinnostavat, piirit, pienryhmät, leirit ja retket eivät!
- Erityisen hyvin kirkko on onnistunut toimituksiin ja kasvatukseen liittyvissä tehtävissä!!
- Häkkisen tutkimuksen tulos ihannejäsenestä: sitoutunut jäsenyydellään, osallistuu toimintaan ja uskoo kirkon opetuksen tavoin. MUTTA jäsenyyteen sitoutuminen ei näy käytännöllisellä ulottuvuudella, [vrt. opetuksen kohteita: Jeesuksen merkitys, Jumalan olemassaolo → eivät eettiset ja moraaliset seikat!!].

→ huomion arvoista kkomme painotus tässä asiassa → puntaroinnin paikka.

Toimintalähtöinen jäsenyyden arvostaminen?

Nähdäänkö jäsenyyskeskustelussa kirkon toiminta, joka rehellisesti arvioituna on hyvin pitkälti kirkon ammattilaisten laatimaa ja suunnittelemaa, ainoana ja oikeana käytännöllisen uskonnollisen elämän muotona? Toiminnan lähtökohdat yksi tärkeä tarkastelun seikka!

Näiden sitoutuneiden osalta pistettävä tulevaisuutta suunniteltaessa muistiin erityisesti se, mistä syystä kaikista sitoutuneimmat ovat jäseniä ja eikä heitä ja kirkkoa tunnu erottavan mikään.

Sidosaineena kirkon ja näiden pysyväisjäsenten välillä ei ole muodoltaan mitään uutta, vaan jotain hyvin vanhaa:

- uskonnollinen kasvatus kodeissa, ympäristössä
- toimitukset. Toimituksiin panostaminen, ne eivät ole vain pelkkä muodollinen rituaali, vaan niihin on ladattu kaikki se, mistä meidän uskossamme on kyse: pelastus, Jumalan armo, anteeksiantamus.

Näiden välittämisessä papit ovat avainasemassa – heidän toimitustaitamukseensa panostettava entistä enemmän. Tässä taidossa osattava lukea myös sitä, mitä kieltä meidän ympärillämme puhutaan, kieltä, jota itsekin puhumme silloin, kun emme ole pappeina tietyssä

roolissa.

[Vrt. Jyri Komulaisen artikkeli tuoreimmasta Cruxista.]

Sen jälkeen, kun tiedetään, ketkä sitoutuneita ja millaisista taustoista he tulevat ja mihin he ovat sitoutuneita, on tärkeä suunnata katseensa niihin, jotka EIVÄT ole jäseniä!

Piispa Häkkisen esitelmässä keskeisen huomion ansaitsee maininta siitä, että kastettavien määrä laskee koko ajan. Tämän äärelle kirkossa pysähdyttävä. On kiistattomasti osoitettu, että uskonnollinen kasvatus lapsuudessa merkittävässä roolissa, kun puhutaan aikuisesta uskonnollisesta sitoutumisesta.

Uskontososiologiassa puhutaan uskonnollisesta muistista (Danièle Hervieu-Léger, myöh. myös Grace Davie), jonka avulla uskonnollinen traditio siirtyy sukupolvelta seuraavalle. Nyt nähtävissä uskonnollisen muistin heikkeneminen suomalaisessa yhteiskunnassa. On myös opittava tunnistamaan, että millaista luterilaisuus on Suomessa – kontekstuaalisuus on väistämättä merkitsevä tekijä uskonnollisuudessa ja sen erilaisissa korostuksissa.

Ketkä sitten näiden kastamattomien lasten vanhempia? Juuri ne ikäluokat, jotka vähiten kuuluvat kirkkoon. Eli vahinko on jo oikeastaan tapahtunut, kuten Häkkinen on todennut. Nuoret aikuiset – heissä ja heidän tulevilla lapsillaan on evankelisluterilaisen kirkon joko tulevaisuus tai menneisyys.

Kasvatuksesta puhuttaessa on muistettava, kenen tarpeista lähdetään!

Millä kielellä puhua, että kirkon sanoman ymmärtää sellainen, joka ei tämän kristillisen jargonin eli ammattikielen piirissä ole kasvanut. Meidän velvollisuutemme on puhua ymmärrettävää kieltä. Olemme kuinka ylpeitä länsimaisen teologian kehitymisestä tahansa, niin parempi muistaa, ettei teologian kielestä ihan ensi hätään ole tulossa englannin kielen tapaista lingua francaa.

* * *

Häkkinen viittaa mm. Karel Dobbelaeren tekemään havaintoon uskonnon tämänpuolistumisesta. En puhu itse mielelläni maallistumisesta sanan arkipuheessa saaman värityksen johdosta. Sekularisaation käsite – kertoo pyhän ja arjen rajojen liikkumisesta. Tunnistettava myös esim. Euroopan maissa erilainen tausta, jossa sekularisaatiokehitys on kasvanut. Vrt. roomalais-katolisuuden rooli tietyissä maissa ja sieltä nouseva uskonnon ja valtion erottelu.

Uskonnothan ovat syntyneet kuoleman ongelman ratkaisemisen ympärille. Ihan yleisenä (siis en perusta mihinkään tieteelliseen tutkimukseen) havaintona: se, että painopiste on siirtynyt tämänpuoleiseen, on ymmärrettävää, kun miettii kehityskulkuja ympärillämme: lääketiede on kehittynyt merkittävästi, lapsikuolleisuus on vähentynyt huomasti, ihmisen eliniänodotus on kasvanut. Tällaisten kehityskulkujen rinnalla on ymmärrettävää, ettei kuolema ja kuoleman jälkeisyys ole enää ensimmäisenä nykyihmisen mielessä.

Jos verrataan sitä, missä kristinusko kasvaa – esim. Aasia, Afrikka – niin millainen on puolestaan siellä ihmisen eliniänodote? Ja millainen kristillisuus näissä maissa puhuttelee? Toisin sanoen menestyessään kristillinen sanoma mukautuu aina paikallisten olosuhteiden tarpeisiin – kontekstin tunnistamisen tarve. Onko se tehnyt niin kehittyneissä länsimaisissa yhteiskunnissa?

Toisaalta kuolema ei ole lakannut huolettamatta suomalaisiakaan – vainajan siunaaminen on toimitusten ykkönen, jopa siinä määrin, että siunaamme merkittävän määrän myös niitä, jotka eivät ole kirkon jäseniä.

Sekularisaation merkittävimpanä vaikuttimena olikin juuri Jumalan tuominen tavallisen maallikon ulottuville, tavallisen ihmisen keskustelukumppaniksi. Onko uskonnon tämänpuoleistuminen välttämättä vain uhka? Eikö ajatus uskonnon muuttuminen arjen asiaksi, arjen elämäksi, ole reformaation kantava ajatus?

* * *

Vielä muutama ajatus kokonaisvaltaisen jäsenyysstrategian ääreltä. Strategiassa tärkeää se, että se jalkautetaan aktiivisesti, se suurin haaste kirkolle.

Huoli kirkolle merkityksellisen yhteisöllisyyden menettämisestä nousi Seppo Häkkisenkin esitelmästä kuuluville. Huolen ymmärrän, mutta katson sitä myös toisesta näkökulmasta: uskallammeko nähdä yhteisöllisyyttä myös jossain sellaisessa, missä me oman aikamme kasvatuksen saaneet emme sitä ensimmäisenä osaa nähdä? Onko kirkollamme rohkeutta nähdä kristillisen uskon tulevan todelliseksi uudenlaisen yhteisöllisyyden äärellä: ajatukset uudenlaisista heimoista (filosofi Michel Maffesoli) ja kyläyhteisöistä, niin kuin vaikkapa verkon maailmassa, taikka sitten lyhytikäiset yhteisöt, projektit.

Tutkimus toisensa jälkeen luo kuvaa postmodernista ja vieläpä modernin taakseen jättäneistä ihmisistä, joiden identiteetti rakentuu toistuvista valinnoista. Heitä puhuttelevat seuraavanlaiset arvot: itsearvostus, sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, ympäristöarvot, tasa-arvo ja universaalit arvot. Oikeutetusti on kysytty, mikseivät nuo arvot voisi liittyä myös kirkkoon ja sen sanomaan?

Merkittävin syy nuorten aikuisten kirkosta eroamiseen on se, ettei kirkko anna heille mitään. Valintoja tekevä ihminen ei kovinkaan helposti pitäydy jäsenenä kirkossa, jolta se ei saa mitään, jolla ei ole hänelle mitään annettavaa.

Voiko meidän kirkollamme olla tällaiselle notkean identiteetin omaavalle lapselle mitään annettavaa? Sinun lapsellesi, sinun lapsenlapsellesi? Eivät nuo etsijät meille vieraita ole, kyllä me heidät tunnemme!

Kirkon jäsenyyden merkittävimmäksi kipupisteeksi nousee kysymys pienimmästä yhteisestä nimittäjästä:

kirkon on pystyttävä viestimään kaikille suomalaisille se, mikä on kirkkomme uskossa luovuttamattominta, ja yhtä lailla, mitä kaikkea voimme tehdä niin, että erilaisten kristillisten identiteettien omaavat voivat kokea kirkon omakseen?

Uskonto elää ennennäkemätöntä julkisuusbuumia: kulttuuri (näyttämötaide, kirjallisuus, kuvataide yms.), yhteiskunnalliset keskustelut. Tähän kirkossa osattava tarttua ja uskaltaa käydä monipuolista keskustelua.